

De gemeente als goede buur

In de Gasinjetstraat 74 in Purmerend komt een oudere mevrouw binnen die onderweg is naar de supermarkt, ze vraagt: "Ik heb een aanbod om mijn gascontract met drie jaar te verlengen, maar moet ik dat nog wel doen met dat aardgasvrijproject?" De Gasinjetstraat 74 is de Gasvrijwoning annex wijkkantoor waar leden van het gemeentelijk projectteam Purmerend Gasvrij werken. De woning staat midden in Overwhere-Zuid. De bewoners van deze wijk met louter koophuizen krijgen de mogelijkheid om kosteloos van het aardgas af te gaan. Een bewoner: "In het begin dacht ik: moet dat nou, iemand van de gemeente die de hele dag in een woning zit. Maar nu zie ik er meerdere mensen werken. Je kunt zo binnenlopen met je vragen. Het voelt veel dichterbij dan het gemeentehuis. Meer als burens."

Goede buur tijdens bewonersavonden

Op een bewonersavond in de buurtschool krijgen alle bewoners bij binnenkomst een hand. Projectleider [REDACTED] opent de avond door de in grote getale opgekomen bewoners te begroeten met 'Beste burens'. Hij kent veel bewoners bij naam en refereert aan de contacten die gelegd zijn. De sfeer is relaxed en bewoners komen echt om geïnformeerd te worden. De belangrijkste vragen gaan over: de planning, wat regelt de gemeente en hoever gaat de vergoeding voor aanpassingen binnenshuis. Een bewoner: "Als er in mijn muur nieuwe leidingen zijn aangebracht, wat verven jullie dan? Toch niet alleen dat strookje met leidingen?". "Nee", vertelt een lid van het projectteam. "Dan verven we de hele muur. Maar als u vervolgens vindt dat de andere muren wat flets afsteken bij de nieuw geverfde muur, dan moet u dat zelf regelen. We laten de woning weer netjes achter, maar we knappen hem niet op." Deze duidelijkheid wordt gewaardeerd en voor de inhoud is begrip.

Goede Buur tijdens huisbezoeken

[REDACTED]: ik heb niet helemaal duidelijk wie er precies meegingen op huisbezoek] Alle bewoners van de pilotwijk hebben huisbezoek gekregen, daarbij kwamen er naast een lid van het projectteam en een bouwkundige ook specialisten mee van Liander, Stadsverwarming Purmerend en Loket Duurzaamheid. Daarmee waren alle specialismen vertegenwoordigd. Verplanke: "Tijdens de huisbezoeken wordt de hele woning geïnspecteerd. Van alle benodigde werkzaamheden om de woning gasvrij te maken en te koppelen aan het warmtenet, krijgt de bewoner achteraf een rapportage met een gedetailleerd kostenplaatje. Maar we kiezen niet voor de technische insteek bij de huisbezoeken, we gaan de dialoog aan. Ik zoek naar onderwerpen die het ijs kunnen breken. Bij een oudere mevrouw kan ik over mijn eigen moeder beginnen die het liefst ook geen veranderingen meer wil. Als ik een rollator zie staan, kan ik over mijn eigen handicap beginnen. Bedenk wel, niemand is verplicht van het aardgas af te gaan. Het is een vrije keuze, daarbij is het extra belangrijk dat bewoners vertrouwen in je krijgen anders landt je verhaal niet. Inhoudelijk vertel ik dat de bewoners nu een unieke kans hebben om kosteloos over te gaan. Na deze pilot zullen mensen zelf moeten bijdragen aan de overstap. We leggen zo goed mogelijk uit wat de keuzes zijn en geven bewoners de tijd om er over na te denken, hun zorgen te uiten en vragen te stellen. We gaan er niet automatisch vanuit dat mensen rationele keuzes maken. De een kiest voor het milieu, een ander voor z'n portemonnee en weer iemand anders wil dat de aardbevingen in Groningen stoppen omdat

daar familie woont. In onze gesprekken zoeken we naar motieven en sluiten we daar bij aan."

De Goede buur-aanpak

De Gasvrijwoning, bewonersavonden en huisbezoeken, zijn onderdeel van de Goede buur-aanpak. Goede burens hoeven geen vrienden te zijn, maar je helpt elkaar wel. Je woont naast elkaar en daar maak je het beste van. Bij een goede buur kun je zonder afspraak even binnenlopen. Als de lamellen open zijn, kunnen bewoners in de Gasvrijwoning terecht. Als goede burens ben je gelijkwaardig, je staat naast elkaar. Als je iets wilt veranderen, dan bespreek je dat met elkaar, je kunt het niet afdwingen. Dat geldt ook voor het aardgasvrij maken van koopwoningen. Iedereen in Nederland heeft (nog) recht op een aardgasaansluiting. Alleen goede argumenten van een betrouwbare gemeente die met bewoners in dialoog gaat, kunnen een verandering te weeg brengen. Dat is de Goede buur-aanpak. Die aanpak wordt gedragen door een stabiel projectteam waarvan de leden zich langere tijd aan het project verbinden.

Trial & error bij huisbezoeken

De Gemeente Purmerend heeft, net als elke andere Nederlandse gemeente, geen ervaring met het op grote schaal aardgasvrij maken van koopwoningen. Gemeenten komen ook niet vaak achter de voordeur en zeker niet bij zoveel woningen tegelijk. Er ligt voor dit pilotproject dan ook geen best practice klaar, het is trial & error. Zo was aanvankelijk de gedachte dat een paar referentiewoningen wel genoeg informatie zou opleveren voor alle 95 woningen. De gemeenteraad besloot per amendement echter dat alle bewoners bezocht moesten worden. Ontzettend arbeidsintensief, maar het blijkt bijzonder leerzaam. Zo zijn alle huizen aan de buitenkant weliswaar hetzelfde, maar van binnen blijken ze allemaal anders te zijn. In de ene woning lopen de leidingen nog op de muur, een ander heeft er een koof omheen getimmerd en weer een ander heeft de leidingen ingefreesd. Er zijn muren doorgebroken, convectorsputten geplaatst en vaste trappen naar zolder gemaakt. Allemaal van belang voor de aansluiting op het warmtenet. Verplanke: "Wat ook opviel was dat bewoners vaak trots zijn op hun huis. Dat maakt ons nog er nog bewuster van dat we werkzaamheden met respect voor de woning moeten uitvoeren."

De huisbezoeken door vijf specialisten leverde in één keer waardevolle informatie op, maar voor bewoners zijn het simpelweg te veel mensen tegelijk over de vloer. Ze worden overdonderd. Dat moet anders. Aandachtspunt daarbij: het inventariseren van de werkzaamheden gebeurde nu door een onafhankelijke bouwkundige. Het bedrijf dat de werkzaamheden straks gaat uitvoeren, zal vooraf waarschijnlijk ook zelf nog eens willen bekijken wat er precies moet gebeuren. Dat is dubbel werk.

Trial & error: wie doet wat

Trial & error was het ook bij het bepalen van de werkzaamheden achter de voordeur. De gemeente dacht dat eigenhuisbezitters baas in eigen huis willen zijn. Dus: de gemeente vergoedt de bewoners de kosten en de bewoners mogen zelf bepalen wie de werkzaamheden verricht. Zo bleken de bewoners helemaal niet te denken. Een bewoner: "Dat gaan we niet doen. Veel te ingewikkeld. Er moeten minstens vier man strak achter elkaar gepland worden, willen we niet te lang zonder verwarming zitten." Het gaat om specialisten voor het weghalen van de cv-ketel en de gasmeter, de installatie van de warmte-unit en het aanpassen van het leidingwerk. Plus nog iemand voor de schoonmaak en de voortuin. Dat wilde geen bewoner zelf regelen, daar is naar geluisterd en de gemeente gaat het collectief uitvoeren, waarbij bewoners kunnen meedenken over de aanpak. Bewoners krijgen in principe geen geld meer, de woning wordt kant-en-klaar afgeleverd.

Gasvrij in de media

Twee maanden na de start van het pilotproject, barstte in Nederland de aandacht voor de eindigheid van aardgas los. Het kabinet kondigde de stopzetting van de gaswinning in Groningen aan, installateurs willen snel stoppen met het installeren van cv-ketels in nieuwbouwwoningen, gemeenten willen nieuwbouwwoningen niet langer verplicht aansluiten op aardgas en het klimaatakkoord wil forse belastingverhoging op aardgas; er gaat bijna geen dag voorbij of aardgas is in media. Ook Overwhere-Zuid is al meerdere keren in de (landelijke) publiciteit geweest. Al deze aandacht heeft enorm geholpen om de geesten rijp te maken voor de transitie. Het is een gelukkige bijkomstigheid waar de gemeente geen invloed op heeft. Bij bewonersavonden of presentaties benadrukt de gemeente wel de media-aandacht met een knipseloverzicht.

Al met al hebben een duidelijke inhoudelijk lijn, de Goede buur-aanpak en de medialawine ertoe geleid dat van de bewoners die bereikt zijn ruim twee derde positief tegenover aardgasvrij staat. En de teller loopt nog.

In dialoog met bewoners, een overzicht

2017

Mei: eerste brief bewoners Overwhere en Wheermolen

Inhoud: vervanging riolering on hold gezet vanwege aardgasvrije pilot.

September: tweede brief bewoners Overwhere en Wheermolen

Inhoud: er komt een kleine pilotwijk aardgasvrij.

Oktober: eerste besloten bewonersavond voor pilotwijk

Aanwezig: bewoners van 39 adressen. Informatie over opzet pilot, positie bewoners, de stand van zaken gaswet, besluitvormingsproces, alternatieven voor gas.

Alle bewoners kregen achteraf notulen en de verzamelde vragen en antwoorden.

November 2017: tweede bewonersavond

Aanwezig: bewoners van 46 adressen. Informatie over de uitkomsten raadsbesluit, aankondiging huisbezoeken, deelsessies over o.a. Stadsverwarming Purmerend, Opgewekt in Purmerend en Duurzaam Bouwloket.

Alle bewoners kregen achteraf de notulen en de vragen en antwoorden. Plus een aanmeldformulier voor huisbezoek.

December 2017 – mei 2018: huisbezoeken

Samen met een installateur van Stadsverwarming en een deskundige van Groot Ecobouw legt het projectteam huisbezoeken af bij bewoners. Bezoeken duren ongeveer een uur. We inventariseren de situatie en belangstelling.

2018

Januari: nieuwjaarskaart

De leden van het projectteam plus alle projectpartners wensen de bewoners een goed nieuwjaar. Ook is via de kaart de verhuizing naar de Gasvrijwoning in de wijk aangekondigd van het projectteam.

Januari: verzamelmap

Bewoners hebben een map ontvangen waarin zij alle informatie rond de energietransitie kunnen bewaren.

Februari: derde bewonersavond

Tijdens een stamppotmaaltijd worden bewoners op de hoogte gebracht van de voortgang van het project. Bewoners konden op de tafelkleden reacties achterlaten.

Maart: aanbelactie bij bewoners die nog niet zijn bereikt

April: Rapportage aanpassingen woning

Bewoners krijgen na het huisbezoek een rapportage waarin staat welke aanpassingen aan de woning nodig zijn, en wat de kosten daarvan zijn. Plus een intentieovereenkomst waarin ze aangeven van het gas af te willen.

Juni: Vierde bewonersavond

Aanwezig: 63 bewoners van 54 woningen

Informatie over: raadsvoorstel om geld beschikbaar te stellen voor de pilot. Deelsessies over vervanging riolering, de meterkast en collectieve aanpak werkzaamheden in woning.

Doorlopend: open huis / spreekuur in de Gasvrijwoning.

Bewoners kunnen hier terecht met alle vragen die samenhangen met de energietransitie in de woning.